

Editorial

Církev a náboženství v době předmoderní

Jan Zdichynec

Dvě čísla čtrnáctého ročníku časopisu *Historie — Otázky — Problémy* spolu tvoří určitou jednotu. Obě vycházejí z aktuálně sledovaných témat široce pojatých církevních a náboženských dějin, jejichž zpracovávání je nějakým způsobem spjato s Ústavem českých dějin FF UK.

Původně jsme oslovovali především badatele zaměřené na náboženské dějiny doby předmoderní, přičemž jsme se obraceli na odborníky na slovo vzaté, ale i na studenty, kteří svou výzkumnou dráhu teprve zahajují. Oslovit se podařilo především druhou ze zmíněných skupin — a zároveň, jaksi mimoděk, téma přitáhlo nejen „medievisty“ a „rané novověkáře“, ale také „modernisty“ a odborníky na současné dějiny. Proto bylo původně plánované jedno číslo rozděleno na dvě, v zásadě podle chronologického hlediska, ovšem v souladu se zřetelem tematickým. Stati, vycházející zčásti z kvalifikačních prací zpracovávaných v rámci několika specializačních seminářů na Ústavu českých dějin a z aktuálního výzkumu prací dizertačních, zcela odpovídají zaměření časopisu, který se snaží být mimo jiné též publikační platformou pro začínající badatele.

Číslo otevírá rozsáhlá syntetická stať Blanky Zilynské, členky oddělení starších dějin Ústavu českých dějin FF UK, jež spolu s autorem tohoto úvodního slova usiluje o prosazování církevně-náboženských témat ve výuce i při zadávání kvalifikačních prací mezi studenty historie. Zilynská se zaměřuje na otázku konciliarismu v 15. století a na odraz idejí prosazujících nadřazenost koncilů nad papeži v českém prostředí, přičemž shrnuje dosavadní bádání a přináší řadu nových podnětů. Upozorňuje, že konciliarismus neměl v českých zemích přímé zastánce, kteří by jej aktivně rozvíjeli; jeho myšlenky byly nicméně dobře známy a využívány zejména pragmaticky v politické rovině po celé 15. století, a to ve dvorském i univerzitním okruhu. David Trojan, absolvent oboru historie na Ústavu českých dějin a nyní doktorand oboru církevních a obecných dějin Katolické teologické fakulty UK propojuje obecnou a mikrohistorickou rovinu vztahů (arci)biskupa a „jeho“ farářů na látce středověké, s důrazem na fary ležící na přímém panství pražského biskupství a využívání těchto far k zajištění dalších oblastí církevní správy. Vycházeje z pramenů arcibiskupské kanceláře z druhé poloviny 14. století, charakterizuje vztah arcibiskupa k farám pod jeho patronátem a jejich farářům. Karel Pacovský, doktorand Ústavu řeckých a latinských studií FF UK, shromažďuje všechny dostupné prameny k pozoruhodnému sporu mezi arcibiskupem Arnoštem z Pardubic a klášteřem benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě. Arcibiskup se snažil posílit svůj vliv na klášter, ten však neústupně vzdoroval. O sporu se dozvídáme zejména z listin a vizitačního protokolu; pozoruhodné je, že se dostal až k avignonské kurii. Jiří Sucharda, doktorand Střediska ibero-amerických studií FF UK, představuje Alfonsa de Valdése, v českém prostředí méně známého španělského humanistu a kancléře Karla V., který pozoruhodným způsobem formoval

polemiku mezi tímto císařem a papežstvím. Tematicky orientované číslo doplňuje studie Ivany Boháčové (Archeologický ústav AV ČR), jež na základě archeologických výzkumů interpretuje vedutu údajně zachycující požár Pražského hradu roku 1541.

V materiálové sekci analyzuje Pavel Bandouch, doktorand Ústavu českých dějin FF UK, diskurz církevních představitelů ukazující sebepojetí římskokatolické církve jako soudkyně a zároveň lékařky, s důrazem na vybrané relace papežských nunciů u císařského dvora v době rudolfínské. Konečně Tereza Kolmačková, doktorandka Ústavu filozofie a religionistiky FF UK, pojednává pojetí zázraků na mariánských poutních místech, a to s přihlédnutím k antropologickým a religionistickým přístupům a s využitím zejména knih zázraků a dalších písemných pramenů. Recenzní rubriku naplňují texty především z per studentů a doktorandů historických oborů, zaměřené na recentní historickou literaturu k nejen církevněhistorickým tématům doby předmoderní.